

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU HÜKÜMLERİNE GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ ve KURUMLAR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

*MERGERS IN TURKISH COMMERCIAL LAW,
NO. 6102, AND ITS EVALUATION ACCORDING
TO CORPORATE TAX LAW*

Kemal Serkan KESKİN^(*)

ÖZ

Tasfiye ve kuruluş işlemlerini içeren birleşme işleminin, devir işleminden farklı olarak vergilendirilmesinin öngörülmesi konuyu ticaret hukuku açısından olduğu kadar, vergi hukuku açısından da önemli kılmaktadır. Çalışmamızda, birleşme işlemi, esas yasal altyapısının oluşturulduğu ticaret hukuku yönünden ve kurumlar vergisi ile sınırlı olarak vergi hukuku açısından irdelenmiş, özellikli durumlar iki hukuk dalı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birleşme, birleşme karı, birleşme dönemi, tasfiye

ABSTRACT

The fact that merger process, which includes liquidation and establishment, is taxed differently compared to transfer, makes the subject important in term of taxation as well as commercial law. In this study, merger process is examined in the light of commercial law where its essential structure has been formed, and tax law to the extent of relation to corporate tax; special issues are assessed in terms of two legislations comparatively.

Keywords: Merger, merger profit, merger period, liquidation

1- Giriş

Birleşme, tasfiye ve kuruluş işlemlerini içeren ve işlem neticesinde oluşabilecek karın devirden farklı olarak vergilendirilmesi öngörülen özel bir durumdur. Konunun içeriği itibariyle 6102 sayılı TTK'da yasal altyapısına kavuşturulması doğaldır. Ancak çalışmanın ilerleyen bölümlerinde açıklanacağı üzere, bu konudaki söz hakkının TTK'da olduğuna ilişkin mezkur kanunda hükümler mevcuttur. Durum böyle olmakla birlikte tasfiye, birleşme, devir gibi hukuken yok olma ve kuruluş işlemlerini

^(*) Vergi Müfettişi

içeren süreçler oldukça önemli vergisel olanaklar ve yükümlülükler içermektedir. Dolayısıyla sadece TTK hükümleri ile birleşme konusunun irdelenmesi eksik sonuçlara götürecektir.

Çalışmamızın amacı, birleşmenin TTK'daki yasal dayanaklarını ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun¹ (KVK) konuyla ilgili düzenlemelerini bir arada ve bağlantılı olarak açıklamaktır.

İlk bölüm TTK hükümleri açısından birleşme işleminin irdelenmesine ayrılmıştır. Bu doğrultuda birleşme işleminin TTK' daki yasal dayanakları, birleşme konusuna ilişkin temel kavramların tanıtılması, birleşme işleminin türler ve sınırları, birleşme ile tasfiye işlemleri arasındaki farklar, birleşme sürecinin tablollaştırılması ve kesinleşmesinin hukuki sonuçları açıklanmıştır. İkinci bölümde konu KVK yönünden derinleştirilmiştir. Vergisel yönden önemli olan birleşme karı ve birleşme dönemi kavramları açıklanmış, tasfiye karı ve tasfiye dönemi ile ilgili bağlantılar ortaya konulmuş, konuyla ilgili sorumlulukların kimin üzerinde olduğu belirtilmiş, beyan yükümlülüğü irdelenmiştir. Son bölümde birleşme öncesi bilançosundan birleşme bilançosuna geçiş örneklendirilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması açısından soru-cevap yöntemi benimsenmiş olup aşağıdaki tabloda yer alan soruların cevapları aranmıştır.

ÇALIŞMADA CEVABI ARANAN SORULAR	
2.1-	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) Hükümlerine Göre Şirket Birleşmeleri
1	TTK'ya göre birleşme işlemlerinde esas alınması gereken yasal düzenlemeler nelerdir?
2	TTK ve KVK'nın birleşme konusunda getirdiği farklı yaklaşımlar nelerdir?
3	Birleşme ne demektir?
4	Birleşmede 'infisah' şartının TTK ve KVK çerçevesindeki yasal dayanağı nedir?
5	Birleşmede külli halefiyet neyi ifade etmektedir? İstisnası niteliğindeki 'ayrılma akçesi' diğer bir deyişle 'denkleştirme' ne demektir?
6	TTK'ya göre şirketler hangi yollarla birleşebilirler?
7	Birleşmede şirket türleri itibariyle bir sınırlama öngörülümü müdür?
8	Tasfiye hâlindeki bir şirketin birleşmeye katılması mümkün müdür?
9	Sermayenin kaybı veya borca batıklık hâlinde birleşmeye katılma hangi şartlarla mümkündür?
10	Birleşme işlemi ortaklık payları ve haklarını nasıl etkiler?
11	İstem hakkının değerini belirleyecek olan ve yasa hükmünde amaçlanan eşitliği sağlayacak olan değer nasıl hesaplanmalıdır?
12	Eski TTK'da olmayan 'denkleştirme ödemesi' neyi ifade etmektedir?
13	Devrolunan şirkette bulunan imtiyaz hakları veya intifa senetleri için devralan şirkette eşdeğerde hakların sağlanamaması durumunda hak kaybı nasıl telafi edilir?
14	Devralan şirketin sermaye artırımına gitmesi zorunlu mudur?
15	Birleşmede 'Ara Bilanço' uygulaması ne zaman zorunludur? Nasıl uygulanır?
16	Birleşme Sözleşmesi sürecinin aşamaları, şartları ve ilkelerinin yasal dayanağı nedir?
17	Birleşme Sözleşmesinin kesinleşmesinin hukuki sonuçları nelerdir?

¹ 21/6/2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

2.2-	5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Şirket Birleşmelerine İlişkin Özellikli Durumlar
18	Birleşme karı nasıl hesaplanır? Birleşme karı vergiye tabi midir?
19	Tasfiye karı ile birleşme karı kavramları arasındaki farklar nelerdir?
20	Tasfiye dönemi ile birleşme dönemi kavramları arasındaki farklar nelerdir?
21	Birleşme karı nasıl hesaplanır?
22	Birleşen kurumun safi varlığının (özsermayesinin) birleşme tarihindeki değerinin kim tarafından belirleneceği sorununa TTK çerçevesinde yapılacak sistematik ve amaçsal yorum yöntemiyle bulunabilecek çözüm nedir?
23	Birleşme karı ne zaman, kim tarafından beyan edilir?
24	Birleşme öncesi beyannamelerinin verilme sorumluluğu devrolan kurumun mu, devrolunan kurumun mu sorumluluğundadır?
2.3-	Genel Bir Örnek

2- SORU ve YANITLAR

2.1- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu² (TTK) Hükümlerine Göre Şirket Birleşmeleri

1- TTK'ya göre birleşme işlemlerinde esas alınması gereken yasal düzenlemeler nelerdir?

TTK'nın 134. maddesi uygulamada çok ciddi sorunlara yol açacak mahiyettedir. Bu maddeye göre; diğer kanunların, TTK'nın birleşme, bölünme ve tür değişikimine ilişkin 135 ila 194'üncü maddelerine aykırı olmayan hükümlerin saklı olduğu ifade edilmiştir. Bu maddenin mefhumu muhalifinden, aykırı olan hükümlerin geçerli olmadığı, yürürlükten kaldırıldığı gibi bir sonuca ulaşılmaktadır. Ancak örtülü olarak ifade edilen bu husus diğer kanunlar dikkate alındığında özellikle vergi mevzuatı açısından sorunlara yol açacak mahiyettedir. Bu maddenin temelinde bu müesseselerin yerinin TTK olduğu ve TTK'nın konusuna giren işlerde de söz hakkı TTK'nın olmalıdır anlayışı yatmaktadır.³

TTK'da bu hüküm varken diğer kanunların ilgili hükümlerini uygulamamak ya da yürürlükten kaldırıldığını söylemek mümkündür. Ancak vergi hukuku açısından bakıldığında, gelir idaresi bu yorumu kabul etmeyecektir. Çünkü bu kadar önemli olan bir hususun örtülü bir kanun maddesi ile yapılmasını doğru bulmak mümkün değildir. Kaldı ki, yeniden yapılandırma yapan şirket açısından sorun bu kadar da basit değildir. Çünkü birleşme ve bölünme müesseseleri bünyelerinde çok ciddi anlamda vergisel avantajlar barındırmakta olup koşulun ihlali durumundaysa çok ağır vergisel sonuçlar ortaya çıkacaktır.⁴

2- TTK ve KVK'nın birleşme konusunda getirdiği farklı yaklaşımlar nelerdir?

5520 sayılı KVK, TTK'ya göre iki yönden farklı düzenleme getirmiştir:⁵

a) **Tasfiye gibi değerlendirme yönünden:** KVK'da birleşme, genel olarak, tasfiye hükmünde sayılmış, birleşme karının tasfiye karı gibi hesaplanarak vergiye tabi olacağı öngörülmüştür. Oysa, TTK birleşmeyi, tasfiyesiz infisah hali olarak kabul etmiştir.

² 14/02/2011 tarih ve 27846 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde TTK olarak yazılacaktır.

³ Ersin Nazalı, Vergisel ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Yönüyle Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri, Yaklaşım, Ankara, 2013, 3. Baskı, s. 62.

⁴ Ersin Nazalı, a.g.e, s: 63

⁵ Yılmaz Özbacı, Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Şubat, 2012, s: 513.

b) Devir gibi değerlendirme yönünden: KVK, katılma şeklindeki birleşmeleri, devir olarak isimlendirmiş ve bu hallerde, belli şartlara uyulmak kaydıyla, vergileme yapılmaması esasını benimsenmiştir.

3- Birleşme ne demektir?

TTK Md. 136/f.3' e göre; *"Birleşme, devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının, devrolunan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir."*

Birleşmenin tarafları 'devralan' ve 'devrolunan' şeklinde adlandırılmıştır. TTK Md. 136/f.2'ye göre; yukarıda yer verilen birleşme tanımında yer alan 'devralan' kavramı kabul eden şirket, 'devrolunan' ise katılan şirket anlamındadır.

Yukarıda yer verilen tanımda dikkat edilmesi gereken ikinci bir husus ise birleşme işleminin gerçekleşme şekli ile ilgilidir. Basit bir şekilde bakılırsa birleşme işleminde, bir şirketin malvarlığı başka bir şirketin malvarlığına devredilmektedir. Her iktisadi işlemde olduğu gibi malvarlığındaki değişimin bir bedelinin (karşı ediminin) olması ve karşı taraftan alınması gerekir. Bir değişim söz konusudur. Tanımda da **'değişim oranı'** ifadesi kullanılmıştır. Yasal düzenlemede malvarlığındaki azalışın karşılığında bir **pay devrininkendiliğinden** gerçekleşeceği öngörülmüştür.

- Peki malvarlığı karşılığının nakit olarak verilmesi mümkün müdür?

Yasa hükmüne göre birleşme dolayısı ile ortadan kalkan kurumun mal varlığı karşılığını, yeni kurumun payları teşkil etmelidir. Malvarlığı karşılığında, nakdi bir ödeme yapılan durumlarda birleşme değil, satın alma söz konusu olur. Bunun gibi, birleşilen kurumun karşı edim olarak, başka bir kurumun paylarını vermesi halinde de, birleşmeden söz edilemez.⁶ Ancak çalışmanın '12' numaralı sorusunun altında açıklandığı üzere, TTK Md. 140/f.2'de tanımlanan 'denkleştirme ödemesi' uygulaması ile belli oranda nakit ödemenin yapılmasının kabul edildiğinin unutulmaması gerekir.

TTK'nın ilerleyen maddelerinde yukarıda üzerinde durulan kavramlar açıklanmaya ve gerçekleşmesi muhtemel işlemler kurallara bağlanmaya çalışılmıştır.

4- Birleşmede 'infisah' şartının TTK ve KVK çerçevesindeki yasal dayanağı nedir?

TTK Md. 136/f.4'e göre; *"Birleşmeyle devrolunan şirket sona erer ve ticaret sicilinden silinir."* 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 18. maddesinin 1. fıkrasına göre ise; *"Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmindedir."*

Yasal düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, devrolunan şirketin infisah etmesi birleşmenin oluşması için şarttır. İnfisah, yürürlükten çıkma anlamındadır.⁷ Yürürlükten çıkmada, devrolunan şirketin hukuki varlığının sona ermesi anlamında kullanılabilir.

Bir anonim şirket, başka bir anonim şirketin bütün paylarını satın alıp, karşılığında kendi hisse senetlerini verirse mal varlığı birleşmesi ve infisah olmadığı için birleşmeden söz edilemez. Mal varlığını bütünüyle devreden kurumun, karşı edim olarak aldığı payları, portföyünde muhafaza etmek suretiyle, hukuki varlığını devam ettirdiği hallerde de, birleşme esasları uygulanmaz.⁸

⁶ Yılmaz Özbacı, a.g.e, s: 514.

⁷ Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara,2005, s: 969

⁸ Yılmaz Özbacı, a.g.e, s: 513.

5- Birleşmede külli halefiyet neyi ifade etmektedir? İstisnası niteliğindeki 'ayrılma akçesi' diğer bir deyişle 'denkleştirme' ne demektir?

TTK Md. 136/f.4' e göre; "Birleşmeyle, devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını **bir bütün hâlinde**⁹ devralır. Birleşmeyle devrolunan şirket sona erer ve ticaret sicilinden silinir." Söz konusu yasal düzenleme **külli halefiyet ilkesine** yer vermekte, bunun gibi ortak sıfatının, diğer bir ifadeyle, şirket payının ve malvarlığının devamlılığı ilkelerini vurgulamaktadır.

TTK Md. 136/f.3'ün son cümlesine göre; "Birleşme sözleşmesi 141 inci maddenin ikinci fıkrası anlamında ayrılma akçesini de öngörebilir." Bu hükümle **külli halefiyet ilkesinin istisnası** niteliğinde olan ve anılan Kanunun 140 ıncı maddesinde öngörülmüş bulunan '**denkleştirme**' işlemine işaret edilmekte ve bu şekilde bir uygulamaya da gidilebileceği belirtilmektedir.

TTK'nın 'Ayrılma Akçesi' başlıklı Md. 141/f.1'e göre; "Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının **gerçek değerine** denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanınabilirler." Md.141/f.2' ye göre de; " Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler."

'Ayrılma akçesi', birleşmeye muhalif olan ortağın devredilen şirketten ayrılması hakkını ona vermektedir. Oysa, ilkeyi gerekçe göstererek, birleşmeye katılmak istemeyen, birleşmeyi kendi menfaatine aykırı gören devredilen şirketin ortaklarını zorla devralan şirkette tutmak doğru değildir. Bu sebeple 141 inci madde modern şirketler hukuku anlayışına uygun olarak, ortaklara yenilik doğurucu bir seçim hakkı tanımaktadır. Ortaklar isterlerse, ortak olma durumlarını ilke gereği devralan veya yeni kurulan şirkette devam ettirirler, isterlerse birleşme sözleşmesinde öngörülen ayrılma akçesini alarak şirketten ayrılırlar.¹⁰

Hükümde, kaynakta bilinerek açık bırakılmış ve şirkete geniş hareket alanı bırakılmış bulunan ayrılma akçesinin kapsamı (miktarı) konusunda kesin tavır alınmış, ayrılma akçesinin **gerçek değere denk gelmesi** net bir şekilde öngörülmüştür.¹¹ Bu düzenlemeyle bazı ortaklara nakit ödeme yapılarak işlemlerin hızlı bir şekilde sonuçlanması amaçlanmıştır.¹² Bir diğer önemli nokta da birleşme tanımında yer alan '**değişim oranı**' teriminin özellikli bir durumunu içeren ayrılma akçesi uygulamasında değerlendirme ölçüsü olarak '**gerçek değer**' ölçüsünün kabul edilmesidir.

6- TTK'ya göre şirketler hangi yollarla birleşebilirler?

TTK Md. 136/f.1'e göre; "Şirketler; a) Bir şirketin diğerini devralması, teknik terimle "**devralma şeklinde birleşme**" veya b) Yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri, teknik terimle "**yeni kuruluş şeklinde birleşme**", yoluyla birleşebilirler."

⁹ Mal varlığının bütünüyle yeni kuruma intikal etmesi gerekir. Bununla beraber, ticaret hukukunda, bazı aktif değerlerin, birleşme ile beklenen yararın gerçekleşmesine engel olamamak veya birleşmeyi anlamsız duruma getirmemek şartıyla, birleşme işleminin dışında tutulmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir. (ÖZBALCI, a.g.e, s: 512.)

¹⁰ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.141/f.1: Mutlu Dinç, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Libra Serisi, Ankara-2012, 5. Baskı, s: 235.

¹¹ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.141/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

¹² Ersin Nazalı, a.g.e, s: 63

6762 sayılı Kanunda¹³ da aynen bulunan birleşmenin iki türü birinci fıkrada, kooperatifler de dahil olmak üzere tüm ticaret şirketlerini içerecek tarzda ifade edilmiştir. “Devralma” ve “Yeni Kuruluş” terimlerinin tercih edilmiş olmasının sebebi, bu terimlerin uygulamamızda yerleşmiş olmasıdır. Devralma yolu ile birleşmeler ana-yavru, ana-kardeş şirketler arasında düz ve ters birleşme şeklinde olabilir. Ters birleşme yavru şirketin ana şirketi devralmasını anlatır.¹⁴

7- Birleşmede şirket türleri itibariyle bir sınırlama öngörülüş müdür?

TTK Md. 137'ye göre şirket türleri itibariyle kabul edilebilecek birleşme tipleri hüküm altına alınmış, bu doğrultuda bazı şartlarda belirlenmiştir. Söz konusu hüküm aşağıda tablolaştırılmıştır.

Şirket Türlerine Göre Geçerli Birleşme Tipleri ve Şartlar Tablosu		
Sermaye şirketleri	sermaye şirketleriyle birleşebilir.	
	kooperatiflerle birleşebilir.	
	kollektif şirketlerle birleşebilir.	Sermaye şirketi kollektif şirketi devralmalıdır.
	komandit şirketlerle birleşebilir.	Sermaye şirketi komandit şirketi devralmalıdır.
Şahıs şirketleri	şahıs şirketleriyle birleşebilir.	
	sermaye şirketleriyle birleşebilir.	Şahıs şirketi sermaye şirketine devrolmalıdır.
	kooperatiflerle birleşebilir.	Şahıs şirketi kooperatife devrolmalıdır.
Kooperatifler	kooperatiflerle birleşebilir.	
	sermaye şirketleriyle birleşebilir.	
	şahıs şirketleriyle birleşebilir.	Kooperatif şahıs şirketini devralmalıdır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, 6762 sayılı Kanundaki türlerin aynı olması şartı (6762 sayılı Kanun m. 147) terk edilerek, **türler arası birleşme serbestisi ilkesi** bağlamında geniş bir birleşme yelpazesi oluşturulmuştur. Kaynak öğretide bu birleşme serbestisi **“hukukî şekil ile bağlı olmayan birleşme”** veya **“hukukî şekli aşan birleşme”** diye adlandırılmaktadır. Birleşmelerde benimsenen bu çok olanaklı, yani geniş yelpazeli liberal çözüm, uygulamada birleşme yolu ile hukukî şekli seçebilme olanağını şirketlere sağlayacaktır.¹⁵

137'nci maddenin birleşmelerde verdiği bu zengin olanaklar listesine rağmen madde **iki grup sınırlı sayı** içermektedir. **Birincisi** şirketler arasında **yasak birleşmelere** vurgu yapmakta, **ikincisi ise**, ticaret şirketleriyle dernek, vakıf ve tek kişi işletmesinin birleşmesini düzenleme dışı bırakmaktadır. Bazı birleşmeler caiz değildir: (1) Bir sermaye şirketi, kendisi devrolunan şirket olarak, kollektif ve komandit şirketlerle birleşemez. Yani bu varsayımda sermaye şirketi muhakkak devralan şirket olmalıdır. Bir sınırsız sorumlu şirketin sınırlı sorumlu şirketi devralması kanunca uygun görülmemiştir. (2) Kooperatifler de devrolunan şirket olmaları hâlinde şahıs şirketleri ile birleşemezler.¹⁶

¹³ 9/7/1956 tarih ve 9353 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁴ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.136/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

¹⁵ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.137 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

¹⁶ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.137 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

Şirket borçlarından kişisel olarak sorumlu olan ortakların, şirket borçlarından sorumlu tutulmayan ortaklara dönüşmeleri uygun görülümüş, tersi reddedilmiştir. Çünkü, şirket borçlarından ortakların kişisel olarak sorumlu oldukları bir şahıs şirketinin anonim şirkete iltihak etmesiyle, sermaye şirketinin ortaklarının şirket borçlarından sorumlu tutulmayacakları bir konuma gelmeleri, şahıs şirketinin alacaklılarının korunmasını gerektirir, fakat anonim şirket pay sahiplerinin kolektif şirket ortağı sıfatıyla sınırsız sorumlu olmaları halinde alacaklıların korunmasına gerek yoktur.¹⁷

Birleşmede, kooperatifin sınırlı sorumlu olup olmaması rol oynamaz.¹⁸

8- Tasfiye hâlindeki bir şirketin birleşmeye katılması mümkün müdür?

TTK Md. 138/f.1'e göre; "Tasfiye hâlindeki bir şirket, malvarlığının dağıtılmasına başlanmamışsa ve devrolunan şirket olması şartıyla, **birleşmeye katılabilir.**"

Burada amaçlanan şirketi fiilen sona erdirmek yerine başka bir kurum bünyesine katarak kısmi de olsa hayatiyetine devam ettirmektir.¹⁹

Söz konusu yasal düzenlemeden anlaşılacağı üzere, tasfiye hâlindeki her şirket birleşmeye katılmaz. Tasfiye sürecine girmiş şirketin;

1- Malvarlığının (yani tasfiye paylarının) dağıtılmasına başlanmamış olması,

2- Devralan şirket değil devrolunan şirket olması

şartlarını taşıması gerekir.

Tasfiye kapsamında bazı varlıkların satışına başlanılmış olmasının burada dağıtım olarak değerlendirilmemesi yönünde görüşler mevcuttur.²⁰

9- Sermayenin kaybı veya borca batıklık hâlinde birleşmeye katılma hangi şartlarla mümkündür?

TTK Md. 139/f.1'e göre; "Sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirket, kaybolan sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe, tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan bir şirket ile birleşebilir."

Birleşme öğretisinde tartışılan sermayesini belli bir oranda yitirmiş veya borca batık olan bir şirketin birleşmeye katılıp katılamayacağına ilişkin soru 139'uncu maddede olumlu cevaplanmıştır. Bu sorun, olumlu bir şekilde çözülmekte, bu suretle sağlığa kavuşturucu (iyileştirici) birleşmeye cevaz verilmektedir.²¹

Sermaye ile kanunî yedek akçeler toplamının yarısı bilanço zararlarıyla yitirilmişse **eksi bilanço**; zararlar bunun üstündeysen (yarısından fazlası ise) borca batıklık durumu, teknik terimle **kırmızı bilanço** vardır.²² Borca batıklık varlıkları borçlarını karşılamaya yetmeme durumunu ifade eder.²³

Eksi bilanço veya kırmızı bilançoya sahip bir şirket, bu durumu karşılayabilecek derecede güçlü bir özvarlığa sahip olan bir şirkete devrolunabilir.

¹⁷ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.137 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

¹⁸ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.137 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

¹⁹ Ersin Nazalı, a.g.e, s: 64.

²⁰ Ersin Nazalı, a.g.e, s: 64.

²¹ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.139 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

²² 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.139 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

²³ Ersin Nazalı, a.g.e, s: 64.

10- Birleşme işlemi ortaklık payları ve haklarını nasıl etkiler?

TTK Md. 140/f.1'e göre; "Devrolunan şirketin ortaklarının, **mevcut ortaklık paylarını** ve haklarını **karşılacak değerde**, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakları vardır. Bu **istem hakkı**, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarının değeri, oy haklarının dağılımı ve önem taşıyan diğer hususlar dikkate alınarak hesaplanır."

Birinci fıkrada birleşme hukukuna hakim birleşmeyi tanımlayan ilkelere biri olan ortak olma durumunun devamlılığı kısaca şirket payının devamlılığı (korunması) ilkesi, kanunî ifadesini bulmuştur.²⁴

Devamlılık ilkesi²⁵, devralan ile devrolunan şirketlerin malvarlıksal büyüklüğünden doğan, mutlak olmayan eşitlikle tanımlanır. **Eşitlik**, büyüküklerin oranlanmasına göre bulunmuş bir anlaşılmış değerdir. Bu eşitlik, hükümdeki "**karşılacak değerde**" ibaresiyle açıklanmıştır. Eşitlik sadece parasal olarak değil haklara ilişkin eşitlik bakımından da söz konusudur.²⁶

Mevcut ortaklık payları ve haklarından kasıt, devrolunan şirketteki şirkete katılma payı ve paya bağlı malvarlığı, yönetim, denetim ve inceleme haklarıdır. Bu terim, **azlık haklarını kapsamaz**. Çünkü, devrolunan şirkette azlık haklarına sahip bir ortak, **oransal eşitlik sebebiyle** devralan şirkette azlık hakkını haiz olmayabilir.²⁷

Oransal eşitlik, değerlendirmenin birleşmeye katılan şirketlerde aynı gün itibarıyla yapılmasını da gerektirir. Söz konusu "gün" maddenin beşinci fıkrasında birleşme sözleşmesinin imzalandığı gün olarak belirtildiğine göre anılan "gün"ü **birleşme günü** olarak kabul edebiliriz.²⁸

11- İstem hakkının değerini belirleyecek olan ve yasa hükmünde amaçlanan eşitliği sağlayacak olan değer nasıl hesaplanmalıdır?

Hesaplama, birleşen şirketlerin malvarlığı değerleri, oy haklarının dağılımı ve birleşmenin sağlığa kavuşturucu (iyileştirici) olup olmadığı, payların itibarı değerleri, primli pay çıkarılıp çıkarılmadığı gibi önem taşıyan her husus dikkate alınır. Alman ve İsviçre öğretisinde, birleşmede bir veya birden çok şirketin münfesih olacağına bakılmaksızın bütün şirketlerin yaşayan şirket değeri ile hesaba katılması gerektiği görüşü hakimdir. Söz konusu olan yaşayan gerçek değerdir (ikinci fıkraya bakılmalıdır). Aksi halde devralan ile devrolunan şirketlerin değeri arasında (büyük haksızlıklara yol açacak) bir eşitsizlik doğar.²⁹

12- Eski TTK'da olmayan 'denkleştirme ödemesi' neyi ifade etmektedir?

TTK Md. 140/f.2'ye göre; "Ortaklık paylarının değişim oranları belirlenirken, devrolunan şirketin ortaklarına tahsis olunan **ortaklık paylarının gerçek değerlerinin onda birini aşmaması şartıyla**, bir **denkleştirme ödemesi** öngörülebilir."

²⁴ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.140/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

²⁵ Şirketin devamlılığının genel istisnası, 141. maddede yer alan ayrıma akçesidir. Özel bir istisna ise, intifa senetlerinin satın alınmasına ilişkin olup 140. maddesinin beşinci fıkrasında yer almaktadır.

²⁶ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.140/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

²⁷ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.140/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

²⁸ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.140/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

²⁹ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.140/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

Eski birleşme hukukumuzda izin verilmeyen denkleştirme ödemesini (akçesini) düzenlemektedir. Denkleştirme akçesi, malvarlıklarının değerlendirilmesinde sıkça -hemen hemen her zaman - ortaya çıkan küsurun atılması karşılığında verilecek nakdi ifade eder. Denkleştirme akçesi birleşmenin kavramsal bir ögesi olmayıp, birleşmenin uygulanmasını kolaylaştıran bir araçtır. Meselâ, devrolunan şirketin ortaklarına devralan şirkette beherinin itibarî değeri on Türk Lirası ve bir kuruluş değerinde pay verilecekse, devralan şirkette bu değerde veya katları değerinde pay bulmak çok zordur. Oysa bir kuruluş (yani bir kuruluşlar toplamı) nakit olarak ortaklara ödenirse birleşmenin uygulanması kolaylaşır.³⁰

13- Devrolunan şirkette bulunan imtiyaz hakları veya intifa senetleri için devralan şirkette eşdeğerde hakların sağlanamaması durumunda hak kaybı nasıl telafi edilir?

TTK Md. 140/f.4'e göre; "Devrolunan şirkette mevcut bulunan paylara bağlı imtiyaz hakları karşılığında, devralan şirkette eş değerde haklar veya uygun bir **karşılık verilir.**"

TTK Md. 140/f.5'e göre ise; Devralan şirket, devrolunan şirketin **intifa senedi** sahiplerine, eş değerli haklar tanımak veya intifa senetlerini, birleşme sözleşmesinin yapıldığı tarihteki **gerçek değeriyle** satın almak zorundadır.

Gerçek değeriyle satın alma kuralının uygulanamaması nedeniyle karşılığın verilebilmesi için devralan şirkette **eşdeğerde hakların sağlanamaması** gerekir. Böyle bir durumun oluşması durumunda oluşan hak kaybının eşitlik ilkesi gereği telafi edilmesi gerekir.

Esas olan imtiyazlı payların veya intifa senetlerinin tam karşılığı olan imtiyazlı payları ve intifa senetlerini vermektir. Payların ve intifa senetlerinin tam karşılığını almak pay sahibinin kanunî ve kaldırılıp sınırlandırılmayacak hakkıdır. Şirketin bu konuda herhangi bir yetkisi yoktur. Ancak, yeni türde (veya yeni şirkette) imtiyazlı pay senetleri veya intifa hakları yaratmaya türün nitelik ve özellikleri imkân vermiyor ise o zaman bir zorunluluk olarak ilgili pay sahiplerine **uygun bir tazminat** ödenir.³¹

14- Devralan şirketin sermaye artırımına gitmesi zorunlu mudur?

TTK Md. 142/f.1'e göre; "Devralma yoluyla birleşmede, devralan şirket, sermayesini, devrolunan şirketin ortaklarının haklarının korunabilmesi için gerekli olan düzeyde, artırmak zorundadır."

Bu hükümde aslında yukarıda belirtilen şekilde **eşdeğerde hakların sağlanamaması** durumunu telafi amaçlıdır denilebilir.

Devralan şirkette sermaye artırımının yapılması zorunluğu (141'inci maddedeki istisnâî durum dışında) "ortak"lığın devamının gereğidir. Bu sebeple sermaye artırımını devralan şirkette bir zorunluluktur; emredici niteliktedir. Ancak sermaye artırımının kapsamı (yüksekliği) her zaman payların değiştirilmesi oranına göre belirlenmez; şirketler kendi paylarını iktisap etmişlerse, bu olgu sermaye artırımının miktarını etkiler. Devralan şirket kendi paylarını/hisse senetlerini iktisap etmişse gereksinim duyulan paylar söz konusu paylardan karşılanabileceği için, mezkûr payların miktarı yapılacak sermaye artırımından düşülür. Aynı şekilde devrolunan anonim şirketin iktisap ettiği kendi paylarının devralan şirkette karşılığı bulunmayacağı, yani devralanan anonim şirket devralanda ortak olmayacağı için bunlar da hesaplama katılmayacaktır.³²

³⁰ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.140/f.2 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

³¹ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.183/f.3 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

³² 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.142/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

15- Birleşmede 'Ara Bilanço' uygulaması ne zaman zorunludur? Nasıl uygulanır?

TTK Md. 144/f.1'e göre; "Birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarılmasından sonra, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmişse, birleşmeye katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır."

Ara bilanço faaliyet yılı içinde çıkarılan bilançodur.

Yasal düzenlemeden anlaşılacağı üzere ara bilanço çıkarılması için aşağıda açıklanan iki durumdan birinin gerçekleşmesi gerekir:

a) Birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında altı aydan fazla zamanın geçmesi:

- **Şartın unsurları:** Ara bilançonun çıkarılmasını zorunlu kılan sebeplerden birincisi, (yıllık) **bilanço günü** ile **birleşme sözleşmesi** arasında altı aydan fazla sürenin geçmiş olmasıdır.³³

- **Şartın sebebi:** Faaliyet yılının yarısından fazlasının idrak edilmiş olması, son yıllık bilançodaki değer ve sonuçların birleşme bilançosuna esas kabul edilebilmesi olanağını ortadan kaldırır. Çünkü altı ayı aşan faaliyet, eski bilançonun değer ve sonuçlarını olumlu veya olumsuz yönde değiştirmiştir. Durumu tam olarak görebilmek ve birleşmeyi hesaben yapılandırabilmek için, yeni bir bilançoya gereksinim vardır.³⁴

b) Son bilançonun çıkarılmasından sonra, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişikliklerin meydana gelmesi:

- **Şartın unsurları:** Ara bilanço düzenlenmesini gerektiren ikinci sebep birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli bir değişikliğin meydana gelmesidir.

Yukarıda yer verilen şartta yer alan '**altı aylık süre geçmesi**' unsuru anılan şart için geçerli değildir.³⁵

- **Şartın sebebi:** Madde gerekçesinde herhangi bir sebep belirtilmemişse de söz konusu durumda ara bilanço çıkarılmasının zorunlu tutulmasının sebebinin, ara bilanço çıkarılması için belirlenen durumlardan ilkinde yer alan altı aylık süre tamamlanmadan, bilanço kalemlerinin geçerliliğini etkileyecek nitelikteki önemli bir değişikliğin mali tablolara aktarılmasının sağlanması olduğunu düşünmekteyiz.

- **Şarta ilişkin örnek:** Malvarlığında önemli değişikliğe, bir kooperatifte çok sayıda ortağın çıkması, şirketin faaliyet yılı zararının anormal artması, büyük bir tesisin satılması örnek olarak gösterilebilir. ³⁶

Peki ara bilançonun yıllık bilançodan farkı nedir? Ara bilanço çıkarılmasına ilişkin hangi kolaylıklar öngörülmüştür?

TTK Md. 144/f.2'ye göre; "Aşağıdaki hükümler saklı olmak kaydı ile, ara bilançoya yıllık bilançoya ilişkin hüküm ve ilkeler uygulanır. Ara bilanço için;

a) Fizikî envanter çıkarılması gerekli değildir;

b) Son bilançoda kabul edilen değerlemeler, sadece ticari defterdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır."

³³ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.144/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

³⁴ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.144/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

³⁵ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.144/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

³⁶ 6102 sayılı Kanun Gerekçesi: Md.144/f.1 (Kaynak: Libra Serisi - Seçkin Yayınevi)

16- Birleşme Sözleşmesi sürecinin aşamaları, şartları ve ilkelerinin yasal dayanağı nedir?

Birleşme sözleşmesi süreci yasal dayanağı TTK'nın 145 ila 154. maddeleridir. Söz konusu madde aralığında kanun koyucu tarafından yapılan başlıklandırmaya göre birleşme sözleşmesinin oluşturulmasından kesinleşmesine kadar olan sürecin dökümü aşağıda tablolaştırılmıştır.

SIRA	SÜRECİN AŞAMALARI	AÇIKLAMA	YASAL DAYANAK (Md. /Fk.)
1	Yazılı Altyapının Oluşturulması		145, 146, 147
1.1	<i>Birleşme Sözleşmesi</i>	Birleşme sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Sözleşme, birleşmeye katılan şirketlerin, yönetim organlarıncı imzalanır ve genel kurulları tarafından onaylanır.	145/1
		Birleşme sözleşmesinin içeriği 146. maddede açıklanmıştır.	146/1
1.2	<i>Birleşme Raporu</i>	Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organları, ayrı ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor hazırlarlar.	147/1
		Birleşme raporunun içeriği Md. 147/2. fıkrasında açıklanmıştır.	147/2
		Yeni kuruluş yoluyla birleşmede birleşme raporuna yeni şirketin sözleşmesinin eklenmesi şartı hüküm altına alınmıştır.	147/3
		Küçük ölçekli şirketlere ilişkin bu konudaki istisna açıklanmıştır.	147/4
2	Denetim		148
		Birleşmeye katılan şirketlerin; birleşme sözleşmesini, birleşme raporunu ve birleşmeye esas oluşturan bilançoğu, bu konuda uzman olan bir işlem denetçisine denetletmeleri şarttır.	148/1
		İşlem denetçisine amaca yardımcı olacak her türlü bilgi ve belgenin verilme zorunluluğu yasalaştırılmıştır.	148/2
		Denetleme raporunun içeriği yasalaştırılmıştır.	148/3
		Küçük ölçekli şirketlere ilişkin bu konudaki istisna açıklanmıştır.	148/4
3	İnceleme ve Bildirim		149,150
3.1	<i>İnceleme Hakkı</i>	Birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleriyle şubelerinde ve halka açık anonim şirketler ise Sermaye Piyasası Kurulunun öngöreceği yerlerde, genel kurul kararından önceki otuz gün içinde;	149/1
		a) Birleşme sözleşmesini,	
		b) Birleşme raporunu,	

		c) Denetleme raporunu, d) Son üç yılın yılsonu finansal tablolarıyla yıllık faaliyet raporlarını, gereğinde ara bilançolarını, ortakların, intifa senedi sahipleriyle şirket tarafından ihraç edilmiş bulunan menkul kıymet hamillerinin, menfaati bulunan kişilerin ve diğer ilgililerin incelemesine sunmakla yükümlüdür.	
		Ortakların, intifa senedi sahipleriyle şirket tarafından ihraç edilmiş bulunan menkul kıymet hamillerinin, menfaati bulunan kişilerin ve diğer ilgililerin bilgi ve belge isteme hakkı yasalaştırılmıştır.	149/2
		İnceleme yapma hakkının sicil gazetesinde ilanı öngörülmüştür.	149/3
		Belgelerin nereye tevdi edildiklerini ve nerelerde incelemeye hazır tutulduklarının ilan edilmesine ilişkin gereklilik yasalaştırılmıştır.	149/4
		Küçük ölçekli şirketlere ilişkin bu konudaki istisna açıklanmıştır.	149/5
3.2	<i>Malvarlığındaki Değişimlerin Bildirimi Ödevi</i>	Birleşmeye katılan şirketlerden birinin aktif veya pasif varlıklarında, birleşme sözleşmesinin imzası tarihiyle, bu sözleşmenin genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında, önemli değişiklik meydana gelmişse, yönetim organı, bu durumu kendi genel kuruluna ve birleşmeye katılan diğer şirketlerin yönetim organlarına yazılı olarak bildirir.	150/1
		Malvarlığındaki değişimlerin bildirilmesinin ardından yapılması gereken hüküm altına alınmıştır.	150/2
4	Karar		151
		Yönetim organının, genel kurula birleşme sözleşmesini sunar. Ayrıca bu fıkrada özellikli durumlar itibarıyla birleşme sözleşmesinin oylanmasına ilişkin oranlar belirlenmiştir.	151/1
		Bu fıkralarda şirket türleri itibarıyla oylama ilkeleri belirlenmiştir.	151/2,3,4
		Birleşme sözleşmesi bir ayrılma akçesini öngörüyorsa birleşme sözleşmesinin onaylanma oranı belirlenmiştir.	151/5
		Birleşme sözleşmesinde devrolunan şirketin işletme konusunda değişiklik öngörülmüşse birleşme sözleşmesinin onaylanma oranı belirlenmiştir.	151/6

5	Kesinleşme		152,154
5.1	Tescil	Birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz, yönetim organları, birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurur.	152/1
		Devralan şirket, birleşmenin gereği olarak sermayesini artırmışsa, ek olarak esas sözleşme değişiklikleri de ticaret siciline sunulur.	152/2
5.2	İlan	Birleşme kararı, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur.	154/1

17- Birleşme sözleşmesinin kesinleşmesinin hukuki sonuçları nelerdir?

Çalışmanın önceki sorusunda yer verilen tabloda belirtilen sürecin sonucunda birleşme işlemi kesinleşir ve aşağıdaki tabloda yasal dayanakları ile açıklanan hukuki sonuçlar meydana gelir.

BİRLEŞME SÖZLEŞMESİNİN TİCARET SİCİLİNE TESCİLİNİN SONUÇLARI	AÇIKLAMA	YASAL DAYANAK (Md./Fk.)
İnfisah (Hukuken Yok Olma-Yokluk)	Devrolunan şirket, birleşmenin ticaret siciline tescili ile infisah eder.	136/4, 152/3
Külli halefiyet (Tamamen devir)	Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer.	136/4, 153/1,
Kendiliğinden ortaklık	Devrolunan şirketin ortakları devralan şirketin ortağı olur. (Ancak bu sonuç, devralan şirketin kendi adına fakat bu şirket hesabına hareket eden kişinin elinde bulunan paylar ile devrolunan şirketin kendi adına fakat bu şirket hesabına hareket eden kişinin elinde bulunan paylar için doğmaz.)	136/3, 153/2

2.2- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Şirket Birleşmelerine İlişkin Özellikli Durumlar

18- Birleşme karı nasıl hesaplanır? Birleşme karı vergiye tabi midir?

KVK'nın 'Birleşme' başlıklı Md.18/1. fıkrasına göre;

" (1) Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur.

Dolayısıyla, birleşme tarihine kadar, birleşen kurumda ortaya çıkan faaliyet kârları ile birlikte değer artışlarının da vergilendirilmesi gerekecektir.³⁷

KVK'nın 'Birleşme' başlıklı Md.18/2. fıkrasına göre;

"(2) Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından

³⁷ 03/04/2007 tarih ve 26482 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir.”

Vergili birleşme olarak da ifade edilebilen bu tür birleşmelerde, tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki; münfesi kurumun veya kurumların, ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçecektir.³⁸

Yukarıda yer verilen yasal düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, vergili birleşme olarak da adlandırılan bu tür birleşme vergiye tabidir ve karın tasfiye karı gibi hesaplanması gerekmektedir. Ancak aşağıdaki soruda da açıklanacağı üzere tasfiye ile birleşme arasında karın hesaplanması için tasfiye hükümlerinin birleşme karı hesaplanırken aynen uygulanması mümkün değildir.

19- Tasfiye karı ile birleşme karı kavramları arasındaki farklar nelerdir?

KVK'nın Md. 18/2. fıkrasına göre; *“Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir.”*

KVK'nın 17. maddesine göre tasfiye karı; *“Tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.”*

Yukarıdaki hükümler çerçevesinde tasfiye dönemi başı ile sonu arasındaki servet değeri farkı birleşme karını oluşturacaktır. Ancak 18. maddede, kurumların feshi ile ilgili 17. madde hükümlerine yollama yapılmasına karşın, birleşmede bu hükümlerin olduğu gibi uygulanmasına olanak yoktur. Çünkü;³⁹

a) Dönem başı servet değeri ile, dönem sonu servet değeri kavramları birleşme için gerçekçi değildir. Birleşme anında henüz infisah etmemiş kurumun birleşme anında VUK hükümlerine göre değerlendirilmiş mevcut alacak ve borçları olduğu gibi devredilecektir. Yani tasfiye başlangıcı ve sonu birleşiktir. Aynıdır. Bu yönden tasfiye karından farklı bir kavramdır.

b) Tasfiyede tasfiye dönemi başındaki şirket mevcutları, alacakları ve borçları tasfiye dönemi boyunca satılarak, tahsil edilerek ve ödenerek; tasfiye dönemi sonunda bilanço yalnızca sermaye (yedek ve karlar dahil) ve nakit varlıklara dönüşmektedir. Oysa birleşmede birleşen şirketin mevcut alacak ve borçları olduğu gibi katılınan şirkete verilmektedir.

20- Tasfiye dönemi ile birleşme dönemi kavramları arasındaki farklar nelerdir?

Birleşmeye ilişkin süreç çalışmanın '16' numaralı sorusuna istinaden açıklanmıştır. Söz konusu süreç dikkate alındığında birleşmenin gerek başladığı, gerekse sonuçlandığı tarihi, birleşme sözleşmesinin ilgili genel kurullarla tasdik tarihinden başka bir tarihe bağlama imkanı olamaz.⁴⁰

Birleşmede başlangıç ve bitimi belli olan ve dönemler olarak ifade edilebilecek bir yapı yoktur. Birleşmenin meydana gelmesi halinde ortada bir veya birkaç kurumun bulunacağı tabidir. Birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar tasfiye edilir. Ancak birleşen kurumun sicilden silindiği tarihe kadar

³⁸ 1 Seri Numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

³⁹ Şefik Çakmak, Beyanname Düzenleme Rehberi – Kurumlar Vergisi, Oluş Yayıncılık, Ankara, Nisan, 2013, s: 145.

⁴⁰ Yılmaz Özbacı, a.g.e, s: 516.

bir dönemden bahsetmek mümkündür. Her ne kadar TTK'da birleşme, tasfiyesiz infisah olarak belirtilmesine karşın, bir kurumun infisah etmesinin tasfiye hükmünde olduğu belirtilmiştir.⁴¹

Tasfiye halinde, tasfiyenin başlangıcı, şirketin infisahının tescil tarihi, bitimi ise tasfiye sonu bilançosu veya nihai hesabının genel kurulca tasdik tarihidir. Birleşme halinde bir ön tescil yoktur. Birleşmenin başlangıcı, genel kurulların ilk toplantı veya karar tarihine bağlanamaz. Çünkü bunlar hazırlayıcı işlemlerdir. Genel kurullar, ilk toplantıda, birleşme sözleşmesinin yapılması iznini verirler.⁴² Bu doğrultuda bakıldığında birleşmenin başlangıç tarihi veya birleşme döneminin başı gibi bir kavram tanımlanamaz.

Birleşmenin bitimi de, geçmiş dönemlerde genel kurulların birleşme sözleşmesini onayladıkları tarih olarak kabul edilmiştir. 5520 sayılı Kanunda, tasfiyenin sonuçlanması, tasfiye kararının tesciline bağlanınca, birleşmenin bitiminin de sözleşme değişikliklerinin tescili tarihine bağlanması yorumunun getirilmesi mümkündür. Dolayısıyla birleşilen kurum ana sözleşmesinin tescili ile birleşme gerçekleşmiş sayılınca, 18. maddenin 2 nolu fıkrası ile tasfiye hükmüne yapılan atıf dolayısıyla, birleşme kararının bu tarihten itibaren otuz gün içinde beyanı gerekir.⁴³

21- Birleşme karı nasıl hesaplanır?

KVK'nın Md. 18/2. fıkrasına göre; *"Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir."*

KVK'nın 17. maddesine göre tasfiye karı; *"Tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır."*

Yukarıda değindiğimiz üzere, birleşme döneminin özelliği gereğince, birleşme karının, birleşmede esas alınan servet değeri ile birleşme öncesi servet değerinin kıyaslanması suretiyle bulunması gerekir.

KVK'nın Md. 17/5. fıkrasına göre, servet değeri; *" Tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesidir."*

KVK'nın Md. 18/2. fıkrasının son cümlesine göre; *" Birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir."*

Anılan yasal düzenlemeler birlikte düşünüldüğünde birleşme öncesi servet değeri, birleşme dolayısıyla infisah eden kurumun birleşmeden önceki mali bilançosuna göre tespit edilen özsermayedir. Bu bilançoda, birleşilen kuruma intikal edecek varlıklar, Vergi Usul Kanununun iktisadi işletmelere dahil kıymetlerin değerlendirilmesi ile ilgili hükümlerine göre, 'iktisap bedeli' ile değerlendirilir.⁴⁴

Birleşme dolayısıyla birleşen kuruma ait varlıklar cari değerle değerlemeye tabi tutulacak; birleşilen kurumdan bu şekilde bulunulan değer karşılığında pay alınacaktır. Birleşme kararının tespiti için, birleşme öncesi servet değeri ile kıyaslanacak olan bu değerdir. Bu aynı zamanda, birleşilen kurumdan alınan pay senetlerinin değerine tekabül eder.⁴⁵

Kurumlar Vergisi Kanununun, 18. maddesinin ikinci fıkrasında, birleşilen kurumdan alınan değerlerin VUK'da yazılı esaslara göre değerlendirileceği belirtilmiştir. Birleşen kurumun alacağı pay senetleri bu hüküm gereğince değerlendirilecek ve birleşmedeki (birleşme sonrası) servet değerine, bir başka yönden

⁴¹ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce, Doğan Gerçek: Türk Vergi Sistemi, Ekin, Bursa, 2012, s: 220.

⁴² Yılmaz Özbalcı, a.g.e, s: 516.

⁴³ Yılmaz Özbalcı, a.g.e, s: 516.

⁴⁴ Yılmaz Özbalcı, a.g.e, s: 517.

⁴⁵ Yılmaz Özbalcı, a.g.e, s: 517.

bu şekilde varılmış olacaktır. Bilindiği üzere, VUK'a göre iktisadi işletmelere dahil hisse senetleri, alış bedeli ile değerlendirilir. Birleşilen kurumdan alınan hisse senetlerinin alış bedeli ise, birleşen kurumun birleşme dolayısı ile cari değerlerle değerlendirilmiş olan bilançosuna göre bulunacak özsermayedir.⁴⁶

Ayrıca birleşme karı hesaplanırken KVK'nın 18. maddesinin 2. fıkrasında yer alan; "*Münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer.*" hükmünün de dikkate alınması gerekir.

22- 'Birleşen kurumun safi varlığının (özsermayesinin) birleşme tarihindeki değerinin kim tarafından belirleneceği' sorununa TTK çerçevesinde yapılacak sistematik ve amaçsal yorum yöntemiyle bulunabilecek çözüm nedir?

Tartışmalı hususlardan biriside birleşen kurumun safi varlığının (özsermayesinin) birleşme tarihindeki değerinin nasıl belirleneceği hususudur. Bir görüşe göre, özsermayenin birleşme tarihindeki değeri, **tarafaların karşılıklı iradesi ile** tespit edilir. Muvazaa hali hariç bu değer vergi uygulaması bakımından da esas alınır.⁴⁷ Diğer görüşe göre **devredilen net varlığın cari değerinin mahkemece, bilirkişi raporuna dayanılarak** saptanması, mahkemece saptanan öz sermayenin vergileme uygulamasına esas alınması, öz sermayenin mahkemece saptanmış cari değeri ile, VUK'un değerlendirme hükümlerine göre düzenlenmiş birleşme bilançosu öz sermayesi arasındaki farkın birleşme karı olarak kabul edilmesi gerekir.⁴⁸

Birleşme işleminde devredilen varlığın, özsermayenin, birleşme tarihindeki değerinin tarafların karşılıklı iradesi ile mi, yoksa bilirkişi raporuna dayanılarak mı saptanacağı sorununun cevabının 6102 sayılı TTK'nın genel kabullerinde aranması gerekir. Şöyle ki,

6102 sayılı Kanunun '*Ticaret Şirketleri*' başlıklı ikinci kitabının '*Genel Hükümler*' başlıklı birinci kısmında yer alan, 6762 sayılı Kanunun 143'üncü maddesinden alınan, '*Karineler*' başlıklı 131. maddesinin ilk fıkrasına göre; "*Sermaye olarak konulan ayınlara, bilirkişi tarafından biçilecek değerler, ilgililerce kabul edilmiş sayılır.*"

Anılan Kanunun '*Ticaret Şirketleri*' başlıklı ikinci kitabının '*Anonim Şirket*' başlıklı dördüncü kısmında '*VI - Aynı sermaye*' alt başlığının altındayer alan, '*2. Değer biçme*' başlıklı 343. maddesinin ilk fıkrasına göre; "**Konulan aynı sermaye ile kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve ayınlara, şirket merkezinin bulunacağı yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanan bilirkişilerce değer biçilir.** Değerleme raporunda, uygulanan değerlendirme yönteminin somut olayın özellikleri bakımından herkes için en adil ve uygun seçim olduğu; sermaye olarak konulan alacakların gerçekliğinin, geçerliğinin ve 342'nci maddeye uygunluğunun belirlendiği, tahsil edilebilirlikleri ile tam değerleri; aynı olarak konulan her varlık karşılığında tahsis edilmesi gereken pay miktarı ile Türk Lirası karşılığı, tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesinin icaplarına göre açıklanır. **Bu rapora kurucular, işlem denetçisi ve menfaat sahipleri itiraz edebilir. Mahkemenin onayladığı bilirkişi kararı kesindir.**"

343. **maddenin gerekçesinde** şu ifadeler yer verilmiştir: "6762 sayılı Kanunun 283 üncü maddesi ve 303'üncü maddesinin ikinci fıkrasıyla benzerlikler taşıyan bu hüküm, aynı sermaye ile **kuruluş sırasında devralınacak işletme ve ayınlara, mahkeme tarafından atanan bilirkişilerce değer biçilmesi**

⁴⁶ Yılmaz Özbacı, a.g.e, s: 517.

⁴⁷ Yılmaz Özbacı, a.g.e, s: 517.

⁴⁸ Şefik Çakmak, a.g.e, s: 145.

uygulamasını, sağladığı güvenlik sebebiyle devam ettirmekte, böylece sermayenin korunması ilkesinin gereğini yerine getirmektedir.” Gerekçenin devamında “ticaret sicili müdürü mahkeme bilirkişilerince yapılmış değerlendirmeyi de arayacak” şeklinde bir açıklama da mevcuttur.

343. **maddenin gerekçesinde** yer alan şu ifadeler bu konuda TTK'nın amacını net bir şekilde yanıttmaktadır: “Diğer bazı kanunlarda yer alan ve “mahkemece atanmış bilirkişi” ilkesine istisna getiren, düzenlemelerin geçerliliğini tanıyan, yani bunları saklı tutan bir hükme, maddede bilinçli bir şekilde yer verilmemiştir. Temel bir Kanun olan Türk Ticaret Kanununun söz konusu değerlemenin **mahkeme tarafından atanmış bilirkişilerce yapılmasına ilişkin ilkesinin başka kanunlarla aşılması uygun görülmemiş**, hatta uygulama dikkate alındığında mezkûr istisna sakıncalı bulunmuştur. Çünkü, mahkemece atanmış bilirkişinin bertaraf edilmesi “**bürokratik**” bir engelin kaldırılması olmayıp bir güvencenin yok edilmesidir. Genel Gerekçenin 093. numarasında yer alan raporda, bazı hallerde aynı sermaye konulmasında bilirkişi değerlemesinden vazgeçilebileceğine ilişkin görüşler henüz güvenilir bir sistemi işaret edememiştir. Ayrıca, özel bir kanunla değerlendirme yetkisinin bir kişi veya kuruma verilmesi halinde 550, 551, 562 ve 563'üncü maddeler başta olmak üzere, çeşitli sorumluluk hükümleri uygulanmaz duruma gelmektedir. Sisteme bu çapta istisna getirilmesine izin vermemek işlem güvenliğinin gereğidir.”

Yukarıda yer verilen madde hükümleri ve kanun gerekçelerinden anlaşılacağı üzere TTK açıkça işletme devralma gibi aynı değerler içerebilecek devralmaların (birleşmenin de bu kapsam dışında tutulmaması gerekir) değerlendirilmesi hususunun bilirkişiler vasıtasıyla yapılması gerektiğini savunmaktadır. Bu yöntemin daha güvenilir olduğu savunularak ilgili kanun maddeleri gerekçelendirilmiştir. Bu kabullenmenin TTK'da sayılan bütün şirket türleri ve şirket devirleri için geçerli olduğu açıktır.

Dolayısıyla birleşme işleminde devredilen özvarlığın, özsermayenin, birleşme tarihindeki değerinin tarafların karşılıklı iradesi ile değil, mahkemece atanmış bilirkişi raporuna dayanılarak saptanması gerekir. Ancak 343. maddenin ilk fıkrasının son cümlesine göre, bu rapora kurucular, işlem denetçisi ve menfaat sahipleri itiraz edebilir. Mahkemenin onayladığı bilirkişi kararı kesindir.

23- Birleşme kararı ne zaman, kim tarafından beyan edilir?

KVK'nın Md. 18/2. fıkrasına göre; “Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir.”

Yukarıda yer verilen hüküm birleşme kararının tespiti ile ilgilidir. Ancak birleşme kararının beyanı ile ilgili açıkça bir atıf bulunmamaktadır. Birleşmeyi açıklayan 18. maddede beyan ile ilgili bir açıklama yer almamaktadır. Bu doğrultuda bakıldığında tasfiye beyannamesi için 17. maddede yer alan hükümler birleşme kararının beyanı içinde geçerli olarak kabul edilir.

KVK'nın Md. 17/2. fıkrasına göre; “Tasfiye beyannameleri, tasfiye memurları tarafından tasfiye dönemlerinin sonundan itibaren Kanunun 14 üncü maddesinde yazılı sürelerde; tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi ise tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.”

Söz konusu yasa hükmünde iki beyan süresi öngörülmüştür:

- 1- Başlangıç ve ara dönem tasfiye beyannameleri.
- 2- Tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi.

Çalışmanın önceki sorularında açıkladığımız üzere, birleşme dönemleri tasfiye dönemlerine benzerlik göstermemektedir. Birleşme bir anda gerçekleşir. Bu nedenle tasfiyenin sona erdiği döneme iliş-

kin tasfiye beyannamesi için 17. maddenin 2. fıkrasında belirlenen “tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.” hükmü birleşme içinde geçerlidir.

Peki birleşme beyannamesinin verilmesi devrolan kurumun mu, devrolunan kurumun mu sorumluluğundadır?

KVK'nın Md. 18/3. fıkrasına göre; “Kanunun 17 nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.”

Birleşmenin kesinleştiği tarihten itibaren 30 gün içinde birleşen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine tasfiye memuru gibi sorumlu kılınan birleşilen kurum tarafından verilir.

24- Birleşme öncesi beyannamelerinin verilme sorumluluğu devrolan kurumun mu, devrolunan kurumun mu sorumluluğundadır?

Birleşen kurumun beyanname verme süresi geçmemiş beyannamelerini birleşilen kurum vermek zorundadır. Bu beyannamelerin verilme süresi birleşme kararının beyanı ile bağlantılı kılınmaz. (A) kurumu (B) şirketine 07.02.2014'te katılmışsa, (A) şirketinin 01.01.2014 - 07.02.2014 dönemi, 01.01.2013 – 31.12.2013 dönemi kurumlar vergisi beyannamelerinin, Ocak 2014 ile 01.02.2014 - 07.02.2014 dönemi muhtasar ve KDV beyannamelerinin birleşilen şirket tarafından verilmesi gerekmektedir. Birleşme karı beyannamesinin 07.03.2014 tarihine kadar verilmesi gerekmektedir. Gerek 2013 yılı kurumlar vergisi beyannamesinin, gerekse Şubat ayı muhtasar ve KDV beyannamelerinin verilme süreleri bu tarihten sonra dolmaktadır. Ancak bu beyannamelerin de birleşme beyannamesinin verileceği tarihe kadar verilmesi zorunludur. Normal süre artık geçerli olmayacaktır.⁴⁹

2.3- Genel Bir Örnek

Devrolunan Şirket: (A) Anonim Şirketi. **Devralan Şirket:** (B) Anonim Şirketi

(A) A.Ş. NİN BİRLEŞME ÖNCESİ BİLANÇOSU			
I-DÖNEN VARLIKLAR	30.000,00	I- KISA VADELİ YAB. KAYN.	25.000,00
C- Ticari Alacaklar	20.000,00	B- Ticari Borçlar	25.000,00
1. Alıcılar	20.000,00	1. Satıcılar	25.000,00
E- Stoklar	10.000,00	II- UZUN VADELİ YAB. KAYN.	0,00
1. Ticari Mallar	10.000,00		
II-DURAN VARLIKLAR	30.000,00	ÖZKAYNAKLAR	35.000,00
D-Maddi Duran Varlıklar	30.000,00	A- Ödenmiş Sermaye	30.000,00
4. Tes. Mak. Cihazlar	50.000,00	C- Kar Yedekleri	5.000,00
8. Bir. Amort.(-)	20.000,00	1. Yasal Yedekler	5.000,00
AKTİF TOPLAMI	60.000,00	PASİF TOPLAMI	60.000,00

⁴⁹ Şefik Çakmak, a.g.e, s: 147.

Mahkemece belirlenen cari değerler:

- Ticari malların mahkemece belirlenen cari değeri: 20.000,00 TL
- Sabit kıymetlerin mahkemece belirlenen net cari değeri: 35.000,00 TL
- Borçlar ve alacaklar için, mahkemece, birleşme öncesi değerler cari değer olarak belirlenmiştir.

BİRLEŞME BİLANÇOSU			
I-DÖNEN VARLIKLAR	40.000,00	I- KISA VADELİ YAB. KAYN.	25.000,00
C- Ticari Alacaklar	20.000,00	B- Ticari Borçlar	25.000,00
1. Alıcılar	20.000,00	1. Satıcılar	25.000,00
E- Stoklar	20.000,00	II- UZUN VADELİ YAB. KAYN.	0,00
1. Ticari Mallar	10.000,00		
II-DURAN VARLIKLAR	35.000,00	ÖZKAYNAKLAR	50.000,00
D-Maddi Duran Varlıklar	35.000,00	A- Ödenmiş Sermaye	30.000,00
4. Tes. Mak. Cihazlar	35.000,00	C- Kar Yedekleri	5.000,00
		1. Yasal Yedekler	5.000,00
		G- Birleşme Karı	15.000,00
AKTİF TOPLAMI	75.000,00	PASİF TOPLAMI	75.000,00

3- SONUÇ

Çalışmamızda ilk olarak 6102 sayılı TTK'nın birleşme ile ilgili hükümleri kanun gerekçesi ile temellendirilerek açıklanmıştır. Ardından ilk bölümde TTK hükümleri ile açıklanan birleşme konusunun 5520 sayılı KVK hükümleri doğrultusunda irdelenmiştir. Son olarak birleşme öncesi bilançosundan birleşme sonrası bilançosuna geçiş örneklendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- ÇAKMAK, Ş. Beyanname Düzenleme Rehberi – Kurumlar Vergisi, Oluş Yayıncılık, Ankara, Nisan, 2013.
- DİNÇ, M. Yeni Türk Ticaret Kanunu, Libra Serisi, Ankara-2012, 5. Baskı.
- NAZALI, E. Vergisel ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Yönüyle Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri, Yaklaşım, Ankara, 2013, 3. Baskı.
- ÖZBALCI, Y. Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Şubat,2012.
- ŞENYÜZ, D., YÜCE, M., GERÇEK, D. Türk Vergi Sistemi, Ekin, Bursa, 2012.
- Türk Dil Kurumu: Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara,2005.